

BARRACAS: LAS BARRACAS DE LOS REALES. SANT PERE DE BELLMONT*

Rosa GÓMEZ CASAÑ

Barracas és un petit municipi de la província de Castelló pertanyent a la comarca de l'Alt Palància. Al nord limita amb la província de Terol, al sud amb els termes de Toràs i Viver, a l'est amb el de Pina i a l'oest amb el d'El Toro.

Aquesta població, però, no ha rebut la mateixa denominació al llarg del temps. El nostre propòsit en aquesta comunicació és exposar las variacions que aquesta presenta en la documentació.

Encara que el *Llibre del Repartiment*¹ en el seu assentament número 412 fa referència a la donació del terme de Barracas al Consell de Terol, en aquesta obra no se'n registra el topònim, sinó només els seus límits.

Escolano, en la seua *Historia de Valencia* i Espinalt i García, en el seu *Atlante español*², asseguren que després de la conquesta de València es deia Sant Pedro de Belmonte³.

Les primeres referències a aquesta població procedeixen de l'historiador Francisco del Vayo: el 1363 aquest lloc es denominava "Las Barracas del Agua Blanca"⁴ segons es desprèn de la cita següent: «Las Barracas del Agua Blanca, que eran entonces todas aquellas casas que hay sobre Viver hasta el molino del Agua Blanca y que hoy responden pecha a esta nuestra villa, como parece de esta identidad de nombre Barracas»⁵.

Aquest mateix autor fa referència a aquesta població en citar literalment una donació realitzada el 29 de juny de 1364 a Lliria per Pere IV el Cerimoniós a Juan Alfonso de Jérica de diversos llocs, entre els quals hi ha «Sant Pedro de Bellmont», però no indica que aquest lloc s'identifique amb Barracas⁶.

La referència registrada en les decretals del bisbe de Sogorb el 1380 denomina la nostra localitat «locum de Barracas»⁷, l'erecció de l'ofici de la prepositura li diu «las

---

* Aquest article fou llegit com a comunicació al XVI Col.loqui General de la Societat d'Onomàstica celebrat en Castelló el 12-14 d'abril de 1991, encara que no ha segut publicat a les actes de l'esmentat col.loqui.

Barraquas S. Petri Belmont» o únicament «S. Petri Belmonte»⁸ i la constitució de la divisió de les prebendes el 28 de gener de 1381 diu: «Septima sit in Toro, Pina, las Barracas beati Petri de Belmont, suisque parrochiis de la Latquaua a susso»⁹.

Des d'aquesta data i almenys fins a mitjan segle XVI trobarem totes dues denominacions. Així, per exemple, el *Libre de letres emanades e presentades per lo honrat e al honrat en Ferrando Fillach, major de dies, justicia de la ciutat de Sogorb* de 1391 té registrades dues cartes, l'una del justícia de Sogorb, en català, al de «Sent Pere de Bellmont»¹⁰ i l'altra, en castellà, del justícia de «San Pedro de Bellmont o las Barraquas de los Reales» al de Sogorb¹¹. Al mateix manuscrit es registra la compareixença davant el justícia de Sogorb de «Miguel Quadrado, veí de Les Barraques dels Reals»¹².

Al llibre de correspondència del justícia de Sogorb de 1413 s'empra únicament «Sant Pere de Bellmont»¹³ o «Sant Pedro de Belmont»¹⁴.

El *Libre de letres e altres actes fet e actitat en poder del honrat en Ffrancesch Gonçalbez, justicia de la ciutat de Sogorb*, de 1444 recull tres missives referents a aquesta localitat: una del justícia de Sogorb al de «Sent Pere de Belmont alias Les Barraques dels Reals»¹⁵ i dos del justícia de «Sant Pedro de Belmont»¹⁶.

En el llibre de cartes del justícia de Sogorb de 1499 trobem, en un full solt, un acte de deute que diu: «Con acto público de deudo ffecho en el lugar de Sant Pedro de Belmont, alias las Barracas de los Reales...», i a la fi d'aquest mateix document, en mencionar els testimonis, trobem un «Pero Moreno, vezino del dicho lugar de Las Barracas»¹⁷. Per primera vegada un document registra tant la variant breu (Las Barracas) com les que abans havíem esmentat.

Ja en el segle XVI trobem al *Libre de letres e altres actes fet e actitat en poder del magnífich Vicent Valls, ciutadà de la ciutat de Sogorb, justicia de dita ciutat* ambdues designacions «Sent Pere de Bellmont alias Les Barraques dels Reals»¹⁸.

En el manuscrit, que conté les cartes del justícia sogorbí de 1534, se recull una carta procedent del «lugar de Las Barraquas de los Reales»¹⁹, una altra de l'any anterior que registra ambdues variants²⁰, una tercera del justícia de Sogorb al de «Sent Pere de Bellmont alias Les Barraques dels Reals»²¹ i un acte que diu: «En el dicho lugar de Las Barracas de los Reales alias Sant Pedro de Belmont»²².

La darrera referència que registra ambdós noms és la «Primera mano del libro judiciario del lugar de Sant Pedro de Bellmont alias Las Barracas de los Reales» dels anys 1551 al 1553²³.

Ja en el segle XVII trobem novament la variant «Las Barracas» el 1632²⁴.

Totes les cites posteriors que hem trobat d'aquesta localitat la denominen «Barra-cas» igual com en l'actualitat. Així ho trobem, per exemple, en les relacions d'estat de la diòcesi de Sogorb dels anys 1641, 1656, 1667, 1684, 1693, 1698, 1705 i 1885²⁵.

Com a conclusió, cal assenyalar els fets següents:

Primer, que les referències a la localitat són variades: *Barracas, Las Barracas, Las Barracas de los Reales, Las Barracas del Agua Blanca, Beati Petri de Belmont*

y *Sant Pedro de Belmont*, *Belmont* o *Belmonte*, així com les variants catalanes: *Sent Pere de Bellmont*, *Les Barraques dels Reals*, *Barraques*...

Segon, que les referències dels historiadors assenyalen San Pedro de Belmont com a primer nom després la reconquesta per a aquesta localitat.

Tercer, que el primer nom registrat en el temps és Las Barracas del Agua Blanca, encara que San Pedro de Belmont i Las Barracas de los Reales es documenten en anys immediats.

Quarto, que fins a mitjan segle XVI Las Barracas de los Reales i San Pedro de Belmont apareixen inseparablement units en la documentació.

Per últim, que des de la primera meitat del segle XVII es registra només Las Barracas o Barraques.

NOTES:

1. *Llibre del Repartiment*, ed. Antoni FERRANDO FRANCÉS, València, Vicent García Editores, 1978.

2. Cfr. MADDOZ, Pascual: *Diccionario Geográfico-estadístico-histórico de Alicante, Castellón y Valencia*, València, Institució Alfons el Magnànim, 1982, s. v. BARRACAS.

3. Existeix un topònim Santa Maria de Bellmunt, que és un «santuari situat a lloc pintoresc, dins la província de Girona tocant a la de Barcelona, i pertanyent a la parròquia de St. Pere de Torelló» que no descartem que pugui estar relacionat amb l'origen del topònim que ací estudiem. Sant Pere figura com a nom de nombrosos santuaris, pobles, llocs i de monts i alguns topònims completen el nom de Sant Pere amb unes altres veus localitzadores o de valor històric, però el que tractem ací no es troba registrat, tot i que ens sembla evident la connexió entre Sant Pere de Bellmunt (Barracas) i la Santa Maria de Bellmunt-Sant Pere de Torelló, puix que el topònim estudiat posa de manifest la relació existent entre el santuari i la parròquia a què pertany (Cfr. ALCOVER, Antoni M.^a y Moll, Francesc de B.: *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Palma de Mallorca, 1964, s. v. BELLMUNT i PERE). A Cirat (Alt Millars, Castelló) existeix una partida denominada Belmonte i, segons que apunta Natividad Nebot, en parlar d'alguns topònims «fueron tomados a partir del nombre del núcleo de población o ciudad de donde procedían los poseedores de las tierras o viviendas» (Cfr. NEBOT CALPE, Natividad: *Toponimia del Alto Mijares y del Alto Palancia. Estudio etimológico*, Castelló, Servei de Publicacions de la Diputació de Castelló, 1991, pp. 358 i 359).

4. Encara avui existeix en terme de Viver el Molino Aguas Blancas, molt prop del terme de Barraques, i igualment existeixen unes Masías Blancas també en terme de Viver, cosa que, en conseqüència, fa pensar que l'explicació donada per aquest autor del segle XVI sembla tenir força consistència Cfr. NEBOT CALPE, Natividad: *op. cit.*, p. 261 i p. 296.

5. Fa referència a un document rebut pel notari Garçia Martínez del Castellar el 6 de març de 1363 del qual no es conserva còpia, però que l'autor afirma haver consultat en l'arxiu de la vila de Xèrica (Cfr. GÓMEZ CASAÑ, Rosa: *La "Historia de Xèrica" de Francisco del Vayo. Edición y Estudio*, Segorbe, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Segorbe, 1986, p. 168).

6. Cfr. GÓMEZ CASAÑ, R.: *op. cit.*, pp. 192 i 601.

7. Cfr. LLORENS RAGA, Peregrín Luis: *Episcopologio de la Diócesis de Segorbe-Castellón*, Madrid, CSIC, 1973, p. 677.

8. Cfr. AGUILAR, Francisco de Asís: *Noticias de Segorbe y su obispado*, Segorbe, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Segorbe, 1975, 2.ª ed., § 159.

9. Cfr. AGULAR, Francisco de Asís: *op. cit.*, § 160.
10. Cfr. Archivo Municipal de Segorbe (A.M.S.), sig. 172, fol. 79 v.
11. Cfr. A.M.S., sig. 172, fol. 78 v.
12. Cfr. A.M.S., sig. 172, fol. 81 r., 27 de setembre de 1391.
13. Cfr. A.M.S., sig. 173, fol. 2 v.
14. Cfr. A.M.S., sig. 173, fol. 14 v., carta del 3 de març de 1413. Diu: «Al muyt honrado el justicia de la ciutat de Sogorb».
15. Cfr. A.M.S., sig. 178, fol. 9 r., carta del 5 de febrer de 1444. Diu: «A lo honrat lo justicia del loch de Sent Pere de Belmont alias Les Barraques dels Reals de nos En Ffrancesch Gonçalbez, justicia de la ciutat de Sogorb...».
16. Cfr. A.M.S., sig. 178, fol. 9 r., carta del 7 de febrer de 1444 i fol. 20 v., carta del 30 d'abril de 1444. Diuen: «Al honrado el justicia de la ciutat de Segorue o a su lugarteniente, de nos, Pascual Cauellán, justicia del lugar de Sant Pedro de Belmont...» i «Al honorable el justicia de la ciutat de Sogorue o a su lugarteniente de nos en Pasqual Cauellán, justicia del lugar de Sant Pedro de Belmont...».
17. Cfr. A.M.S., sig. 184, full solt entre els fols. 129 i 130, acte públic del 16 d'abril de 1499.
18. Cfr. A.M.S., sig. 188, fol. 11 v., carta del justicia sogorbí del 18 de febrer de 1533.
19. Cfr. A.M.S., sig. 189, fol. 16 r., carta del 7 de juny de 1534. Diu: «De nos, Anton Peris, lugarteniente de justicia del lugar de Las Barraquas de los Realles, salut e honor...».
20. Cfr. A.M.S., sig. 189, fol. 7 r. i full solt entre els fols 6 i 7, carta de 9 d'octubre de 1533. Diu: «De nos, Domingo Alloça, justicia del lugar de Sant Pedro de Belmont alias de Las Varracas (*sic*) de los Reales».
21. Cfr. A.M.S., sig. 188, fol. 11 v., carta del 18 de febrer de 1533.
22. Cfr. A.M.S., sig. 189, carta solta entre els fols. 7 i 8, 28 de març de 1534.
23. Cfr. ANDREU VALLS, Guillermo: "Archivos de la provincia de Castellón inventariados por don Luis Revest Corzo en 1925", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, XL (1964) 264.
24. Cfr. *Informe en hecho, por el Real Convento de San Miguel de los Reyes de Valencia, Orden de San Geronimo, en el pleyto que sigue en segunda instancia con Don Francisco Sapena y Sarçuela, y Real Convento de Val de Christo y el síndico de las villas y lugares de Toro, Vivel, Caudiel y Nualiches sobre la propiedad de dichas villas y lugares*, 1632. Al fol. 2 v. esmenta «Las Barracas» i al fol. 3 v. realitzant una cita de 1567 diu: «sindicum de Xérica, Pina et Les Barraques».
25. Cfr. CARCEL ORTÍ, M.ª Milagros: *Relaciones sobre el estado de las diócesis valencianas*, València, Generalitat Valenciana, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1989, pp. 1493, 1525, 1543, 1564, 1583, 1595, 1607 i 1739.

TOPONÍMIA CATALANA AL "BEVERLY HILLS BRITÀNIC"

Llegim a l'"AVUI" (25.V.1992) que *Fergie*, duquessa de York (nada Sarah Fergusson), s'ha mudat a Romenda Lodge, mansió situada a Wentworth, Surrey, el "Beverly Hills britànic". Els carrers de Wentworth es diuen: Cabrera, Tortosa, Ebre, Morella, Cantavella... perquè aquesta propietat fou urbanitzada entre el 1854 i el 1891 per na Marian Katherine Richards, dona del general carlí Ramon Cabrera. No hem pogut obtenir els noms dels altres carrers de Wentworth o del poblet veí de Virginia Water.

M.M.